

Η αρμονία των
χρωμάτων και η
γεωμετρία των
σχηματισμών
δημιουργεί μοναδικές
εικόνες. Τα
σμιλεύματα της
φύσης
εναλλάσσονται σε
όλο το φάσμα των
σπήλαιοαποθέσεων
(*speleothems*)
κατατάσσοντας το
σπήλαιο σαν ένα
από τα πλέον
αξιόλογα στον
Ελληνικό χώρο

Σ Π Η Λ Α Ι Ο
ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ
Δ Ο Λ Ω Ν



ΚΕΙΜΕΝΟ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΦΙΝΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εχουν περάσει σχεδόν δυο χρόνια από τότε μα οι μνήμες κι οι εικόνες είναι ακόμα ζωηρές. Παρατηρούμε- σαν να ναι τώρα- τον Γιάννη Κοφινά και την σπηλαιολογική του ομάδα- αρματωμένους με κράνη και στολές και δεμένους με σχοινιά- να γλιστρούν με τόλμη μέσα σε μια στενή σχισμή εδάφους και να εξαφανίζονται. Από αυτήν - και τόσες άλλες πολύωρες εξερευνησεις - περιπλανήσεις - προέκυψε την Άνοιξη του 2000 στο ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ- το περίφημο εκείνο άρθρο για το σπήλαιο των Μολάων- την θρυλική **"Τρύπα του Βοριά"**.

Πάλι ο Γιάννης Κοφινάς και η ομάδα του- διεισδύουν σήμερα σε μια άλλη τρύπα του Πελοποννησιακού εδάφους- στο **Σπήλαιο "Λυκούργου" Δολών του Δήμου Αβίας-** στο νομό Μεσσηνίας. Χάρη σ' αυτούς- στις περιγραφές και στις εικόνες τους μπορούμε κι όλοι εμείς - "οι άνθρωποι της επιφανείας" - να εισχωρούμε μαζί τους- έστω και νοερά- στα έγκατα της Ελληνικής γης και να μένουμε άφωνοι από τα δημιουργήματα της φύσης. Ας ταξιδέψουμε λοιπόν μαζί τους σ' αυτό τον μυστηριώδη- σιωπηλό και συναρπαστικό κόσμο που μας περιγράφει ο Γιάννης Κοφινάς.

Στην Γ' Πανελλήνια Σπηλαιολογική Συνάντηση προσκλήθηκα ευγενικά από τον φίλο σπηλαιολόγο Απόστολο Τσεκλένη- γραμματέα της Ε.Π.Ε.ΑΝ (Εταιρεία Πνευματικής Επιστημονικής Ανάπτυξης) τμήμα σπηλαιολογίας- να συμμετάσχω στην καταγραφή του σπηλαιολογικού διακόσμου του σπηλαίου στους Δολούς-

Τοποθετούνται στα βράχια ειδικά καρφιά (2) και καραμπίνερς (κρίκοι) από τα οποία θα περάσει το μονό σχοινί που θα χρησιμοποιήσουν οι σπηλαιολόγοι για την κατάβαση του σπηλαιοβαράθρου. ►

του Δήμου Αβίας.

Ήδη ο Απόστολος είχε κάνει αυτοψία της περιοχής και της εισόδου του σπηλαίου- για τον απαιτούμενο σπηλαιολογικό εξοπλισμό- με την υπ' αριθμ. 1253/23.8.2000 άδεια της Εφορίας Παλαιοανθρωπολογίας και Σπηλαιολογίας του Υπουργείου Πολιτισμού. Με τη σειρά μου προσκάλεσα το μέλος του ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο. (Σπηλαιολογικός Ελληνικός Εξερευνητικός Όμιλος) Γιώργο Μακρή από τον Ασωπό Λακωνίας. Ο Γιώργος είναι αυτός που έλαβε από το χέρι μου τη σκυτάλη της σπηλαιολογίας για να την μεταδώσει με τη σειρά του και σε άλλα μέλη της περιοχής. Δυναμικός- ακούραστος και με πολύ μεράκι στο αρμάτωμα των σπηλαίων- τοποθετεί με ασφάλεια τα στατικά σπηλαιολογικά σχοινιά και είναι απόλυτα εξειδικευμένος στη φωτογράφιση σπηλαίων.

Το **"Φαραί Παλλάς"** είναι ένα πανέμορφο ξενοδοχείο στην παραλιακή λεωφόρο της Καλαμάτας. Εκεί μας υποδέχεται θερμά και μας φιλοξενεί ο κ. **Λυκούργος Γαϊτανάρος-** ο ιδιοκτήτης του. Είναι ο άνθρωπος που παραχώρησε στην τέως κοινότητα Δολών το κτήμα-



"της δε χώρας της Γερηνίας (1) όρος Καλάθιον εστίν- εν αυτώ Κλαίας και σπήλαιον παρ αυτό το ιερόν- έσοδο μεν στενή- τα δε ένδον παρεχόμενων θέας αξία" αναφέρει ο Πausanias παραπέμποντας στην ευρύτερη περιοχή του σπηλαίου.





Ο Γ. Μακρής σ ένα δύσκολο σημείο προσπέλασης του σπηλαιίου.

Προσεγγίζοντας τον πυθμένα του βαράθρου σε βάθος 26 μέτρων από την επιφάνεια. ►

εντός του οποίου βρίσκεται το σπήλαιο. Το βράδυ- κατά τη διάρκεια του γεύματος που μας παραθέτει στις Κιτριές ο υπεύθυνος της κοινότητας **Ηλίας Γιαννέας**- έχουμε την ευκαιρία να πληροφορηθούμε τις λεπτομέρειες για τις μέχρι τώρα επισκέψεις στο σπήλαιο και να αισθανθούμε το μεγάλο ενδιαφέρον των κατοίκων και φορέων της περιοχής για την αποστολή μας. Άλλωστε στο Δημαρχείο του Δήμου Αβίας- στον Κάμπο- υπήρχαν στοιχεία από την προ εικοσαετίας εξερεύνηση του σπηλαιίου από την αείμνηστη Άννα Πετροχείλου. Δικός μας στόχος είναι να καταγράψουμε σε βιντεοταινία και διαφάνειες κάθε λεπτομέρεια του σπηλαιίου. Το μόνο που μας ανησυχεί είναι το δελτίο καιρού- που προβλέπει επιδείνωση για το Σαββατοκύριακο. Άλλωστε η 25η Νοεμβρίου- που είναι η γιορτή της Αγίας Αικατερίνης- είναι συνδεδεμένη στην

περιοχή με χιόνια και βροχές. Προτείνουμε λοιπόν στους τοπικούς παράγοντες να έχουν- για κάθε ενδεχόμενο μαζί τους- έναν μεγάλο μουςαμά- ώστε να καλύψουμε την είσοδο του σπηλαιίου σε περίπτωση καταιγίδας. Στο πρόγευμά μας στο ξενοδοχείο "Φαραί Παλλάς" νιώθουμε για άλλη μια φορά τη θερμή φιλοξενία και συμπαράσταση από τον ιδιοκτήτη Λυκούργο Γαϊτανάρο- τον Δήμαρχο Αβίας Παναγιώτη Μπασιάκο- τον Ηλία Γιαννέα και τον Χρήστο Κοτσώνη- αρχισυντάκτη της τοπικής εφημερίδας της Καλαμάτας "ΣΗΜΑΙΑ"

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟ

Ο ουρανός είναι ανταριασμένος- ο μεγαλύτερος Ταύγετος σκεπασμένος με σύννεφα. Παίρνουμε τον παραλιακό δρόμο της Καλαμάτας που οδηγεί στην ιστορική Βέργα- τη δυτική πύλη της Μάνης- που ούτε ο Ιμπραήμ δεν κατάφερε να περάσει και να φτάσει στο διαχρονικά λεύτερο και απάτητο αυτό κομμάτι της Ελληνικής γης. Φτάνουμε σε λίγο στις Κιτριές- εγκαταλείπουμε τις ειδυλλιακές της παραλίες και με δαντελωτές στροφές συνεχίζουμε στα ηπειρωτικά. Πιο πάνω συναντάμε το γραφικό χωριό Καλλιανεία και μετά απ' αυτό- στη βάση ενός υψώματος με υπέροχη θέα- βρισκόμαστε μπροστά στο Βυζαντινό εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου- από τα παλαιότερα της Μάνης. Αφήνουμε δίπλα στο δρόμο τα αυτοκίνητά μας και θαυμάζουμε για λίγο το τοπίο- πανοραμικό προς τον Μεσσηνιακό κόλπο. Δυτικά είναι το τρίτο πόδι της Πελοποννήσου με το Πεταλίδι- την Κορώνη- τη Φοινικούντα. Δεξιά μας απλώνεται η πόλη της Καλαμάτας και στην προέκτασή της- στο βάθος- η πλούσια Μεσσηνιακή πεδιάδα. Ανατολικά προβάλλει μέσα από τα σύννεφα ο επιβλητικός όγκος του Ταύγετου- με την άγρια ομορφιά και τα φαράγγια του. Τα φαράγγια αυτά- που είναι από τα μεγαλύτερα και ωραιότερα- είναι του Ριντόμου (ή Κοσκάραγας)- του Βυρού (με μήκος 19 χιλιομέτρων) και της Νούπαντης. Είμαστε όμως υποχρεωμένοι- ν' απαρνηθούμε πρόσκαιρα τις επίγειες ομορφιές και να προετοιμάσουμε την κάθοδό μας στον μυστηριώδη κόσμο του υπεδάφους. Πρώτα φοράμε τις σπηλαιολογικές φόρμες και τις ζώνες. Ευκίνητος όπως πάντα ο Γιώργος- συγκεντρώνει όλα τα υλικά αρματώματος





Ο σπηλαιολόγος Γιάννης Κοφινάς στην Μεγάλη Αίθουσα του σπηλαίου ανάμεσα σε τεράστιες κολώνες τις οποίες συνθέτουν παραπετασματοειδούς και δισκοειδούς μορφές σταλακτιτικο υλικό σε ποικιλία σχηματισμών.

Λευκοί σταλαγμίτες ξεπροβάλλουν στο σκοτάδι. Οι σταγόνες του νερού διαπερνούν τις μικρορωγμές του καρστ που πέφτουν στο δάπεδο όπου η συσσώρευσή τους και η μεγαλύτερη επιφάνεια εξάτμισης δημιουργούν ταχύτερη καθίζηση των ανθρακικών αλάτων σχηματίζοντας το είδος αυτού του διάκοσμου. ►

(σχοινιά- συρματόσχοινα- ούπα- πλακέτες και κρίκους) και πηγαίνει προς την είσοδο του σπηλαίου. Εμείς με τον Αποστόλη ετοιμάζουμε τα φωτογραφικά- την βιντεοκάμερα- τα είδη διατροφής- τα φωτιστικά σώματα- τους φακούς- την ασετυλίνη. Είναι τόσο πολλά όλα αυτά- μα και τόσο απαραίτητα.

Μια ραγδαία καταγίδα μας αναγκάζει προσωρινά να καταφύγουμε στα αυτοκίνητα. Ευτυχώς η διάρκειά της είναι σύντομη και μετά από λίγα λεπτά ξαναγυρίζουμε στο σπήλαιο. Για πρόσθετη ασφάλεια ο Γιώργος τοποθετεί νέα καρφιά με το χειροκίνητο τρυπάνι. Αυτός είναι κι ο πρώτος που κατεβαίνει τα 26 μέτρα της κατακόρυφης καθόδου ως το δάπεδο του σπηλαίου. Αμέσως μετά κατεβαίνουν τα σακίδια με τα υλικά και εμείς με τον Αποστόλη.

ΤΟ ΥΠΟΓΕΙΟ ΠΑΛΑΤΙ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Η είσοδος του σπηλαίου βρίσκεται ανάμεσα σε βράχια με χαμηλή βλάστηση. Στην αρχή υπάρχει μικρή κάθοδος σε πατάρι. Αμέσως μετά το σχοινί μας οδηγεί σε βάραθρο- που όπως κατεβαίνουμε- διανοίγει περισσότερο. Βρίσκομαι στο κενό και κατεβαίνω- γλιστρώντας αργά στο στατικό σπηλαιολογικό σχοινί- σαν εξαρτημένος με ομ-





φάλιο λώρο από τη μητέρα γη. Πάντα αισθάνομαι ασφαλής σ' αυτές μου τις καθόδους- αφού το σπηλαιολογικό σχοινί- με την διάμετρο των 10.5 mm και την αντοχή σε βάρος μέχρι 3000 κιλών- είναι πανίσχυρο.

Σκοτάδι αδιαπέραστο με υποδέχεται αρχικά στο βαθύ αυτό πηγάδι- ενώ ένας θόρυβος που ακούγεται από πάνω είναι από τους ανθρωππους που τοποθετούν το μουσαμά σκεπάζοντας το σπήλαιο. Καθώς βρίσκομαι στο μέσον της καθόδου η ασετυλίνη αρχίζει επιτέλους να φωτίζει τα σκοτάδια. Ένας νέος θόρυβος ακούγεται από ψηλά. Είναι οι χοντρές σταγόνες της βροχής- που ξεσπάει βίαια πάνω στον μουσαμά. Κάτω στο σπήλαιο το έδαφος είναι κεκλιμένο- με σάρα από πέτρες. Οι πρώτες εικόνες του διακόσμου είναι στα τοιχώματα- με σταλακτίτες παραπτασματοειδείς- που μοιάζουν με κουρτίνες. Πολλοί απ' αυτούς τους σταλακτίτες αλλά και οι σταλαγμίτες που ορθώνονται από το έδαφος- έχουν μεγάλο μέγεθος- κάτι βέβαια που αποδεικνύει τη μεγάλη ηλικία του σπηλαίου και το ανεξάντλητο μεράκι της φύσης για δημιουργία. Μοναδική παραφωνία σ' αυτή την πρώτη αίθουσα κάποιες σακκούλες με σκουπίδια- που άνθρωποι ασυνείδητοι έχουν πετάξει στην τρύπα του σπηλαίου. Δυστυχώς στα

Ελικτίτες. Σπάνιος σταλακτιτικός διάκοσμος (4) ελικοειδούς μορφής. Μια θεωρία εξήγησης αναφέρεται στον πολύ αργό ρυθμό σταγονορροής- όπου οι σταγόνες εξατμίζονται και ανακρυσταλλούνται στα άκρα των δομών.

βάραθρα και ειδικά κοντά σε δρόμους- δεν είναι σπάνια αυτά τα φαινόμενα. Πολλοί άνθρωποι ασελγούν ενάντια στη φύση και μάλιστα στα έγκοιλα αυτά φαινόμενα- όπως τα βάραθρα- χωρίς να γνωρίζουν μέσα τους τι κρύβουν.

Όπως τελειώνει η σάρα με τις πέτρες στο κατώτερο σημείο της αίθουσας- διακρίνουμε ένα άνοιγμα- που μας οδηγεί σε μια επόμενη αίθουσα. Εδώ τα πράγματα μεταβάλλονται κυριολεκτικά- οι εικόνες που αντικρίζουμε- μας κάνουν να πιστεύουμε πως βρισκόμαστε σε υπόγειο παλάτι. Ψάχνω να βρω λόγια για να αποδώσω αυτό που αισθανόμαστε- μα είναι αδύνατο. Μόνον οι φωτογραφικές μηχανές κι η βιντεοκάμερα μπορούν να αποδώσουν- στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό- την ομορφιά που



Η σταγονορροή πλούσια σε ίζημα ανθρακικού ασβεστίου έχει δημιουργήσει έργα απaráμιλλης ομορφιάς.

μας περιβάλλει. Παντού λαμπυρίζουν σταλακτίτες και σταλαγμίτες- άφθονοι παραπετασματοειδείς σταλακτίτες κρέμονται από την οροφή και αναδιπλώνουν τις πτυχές τους. Πέτρινοι καταρράκτες κυλούν στα πλευρικά τοιχώματα ενώ σε άλλα σημεία της οροφής ανθόμορφοι σταλακτίτες θυμίζουν κληματαριά γεμάτη με ώριμα σταφύλια. Πιο εκεί συστάδες σταλακτιτών μας θυμίζουν αρχαίες μορφές μεδουσών- που για αιώνες κρέμονται ακίνητες. Άλλα σημεία των τοιχωμάτων καλύπτονται μ' αυτή την λεπτεπίλεπτη ακανθώδη επιφάνεια- που απαιτεί μεγάλη προσοχή στην προσέγγισή της- αφού αυτή η μορφή του διακόσμου είναι εξαιρετικά ντελικάτη και εύθραυστη. Ο πιο θεαματικός όμως διάκοσμος- η "ελίτ" αυτής της αίθουσας- είναι οι λεπτοί και υψηλοί κίονες στο κέντρο της- ολόλευκοι και γεμάτοι με κρυστάλλους- που λαμπυρίζουν σαν διαμαντάκια από τα φωτιστικά μας. Απομένουμε άφωνοι από τον

θαυμασμό μας. Είναι απίστευτο αλλά πράγματι- σ' όλη αυτή την επιμήκη αίθουσα δεν υπάρχει ούτε ένα σημείο- που να μην είναι στολισμένο με σταλακτιτικό και σταλαγματικό υλικό κάθε μορφής.

Νομίζαμε αρχικά- πως κάπου εδώ το σπήλαιο τελειώνει. Προχωρώντας όμως διαπιστώνουμε- πως σε μια ρωγμή της οροφής υπάρχει αρκετός σταλακτιτικός διάκοσμος- που δημιουργεί ανάμεσά του ένα χώρισμα πανέμορφο. Ένα μικρό πέρασμα από τη δεξιά πλευρά μας οδηγεί στον επόμενο διάδρομο. Εδώ αλλάζει και πάλι η μορφή του διακόσμου- νέες εκπλήξεις μας υποδέχονται. Αμέτρητοι μακαρονοειδείς σταλακτίτες και μυριάδες ελικτίτες προβάλλουν στις χαμηλές οροφές και στα τοιχώματα. Ακολουθούν στενά περάσματα και διαδοχικές μικρές αίθουσες- γεμάτες από τα κρυστάλλινα αυτά δημιουργήματα των ελικτιτών.

Καινούργια αίθουσα πιο κάτω με νέες εντυπωσιακές μορφές. Πιο χαρακτηριστική είναι η οροφή της με βοτρυοειδείς και ανθόμορφους σταλακτίτες. Δεξιά ένας κόκκινος καταρράκτης με παραπετασματοειδείς σταλακτίτες αποτελεί τον πλευρικό διάκοσμο. Μπροστά παρατηρούμε έναν σταλακτίτη με πολλές προεκτάσεις- που δημιουργεί ένα κρυστάλλινο- κρε-



Σε αυτόν τον θάλαμο του σπηλαίου η οροφή είναι "καταστόλιστη" από βοτρυοειδείς σταλακτίτες.

Η φραγή της οπής όπου διέρχεται η σταγονορροή μέσα από τις στρώσεις κρυσταλλικού CaCO_3 διογκώνει τον κορμό του σταλακτίτη και οδηγεί την ροή προς άλλες κατευθύνσεις όπως εδώ που έχει δώσει μορφή "καλαμαριού". ▶

μάμενο καλαμάρι.

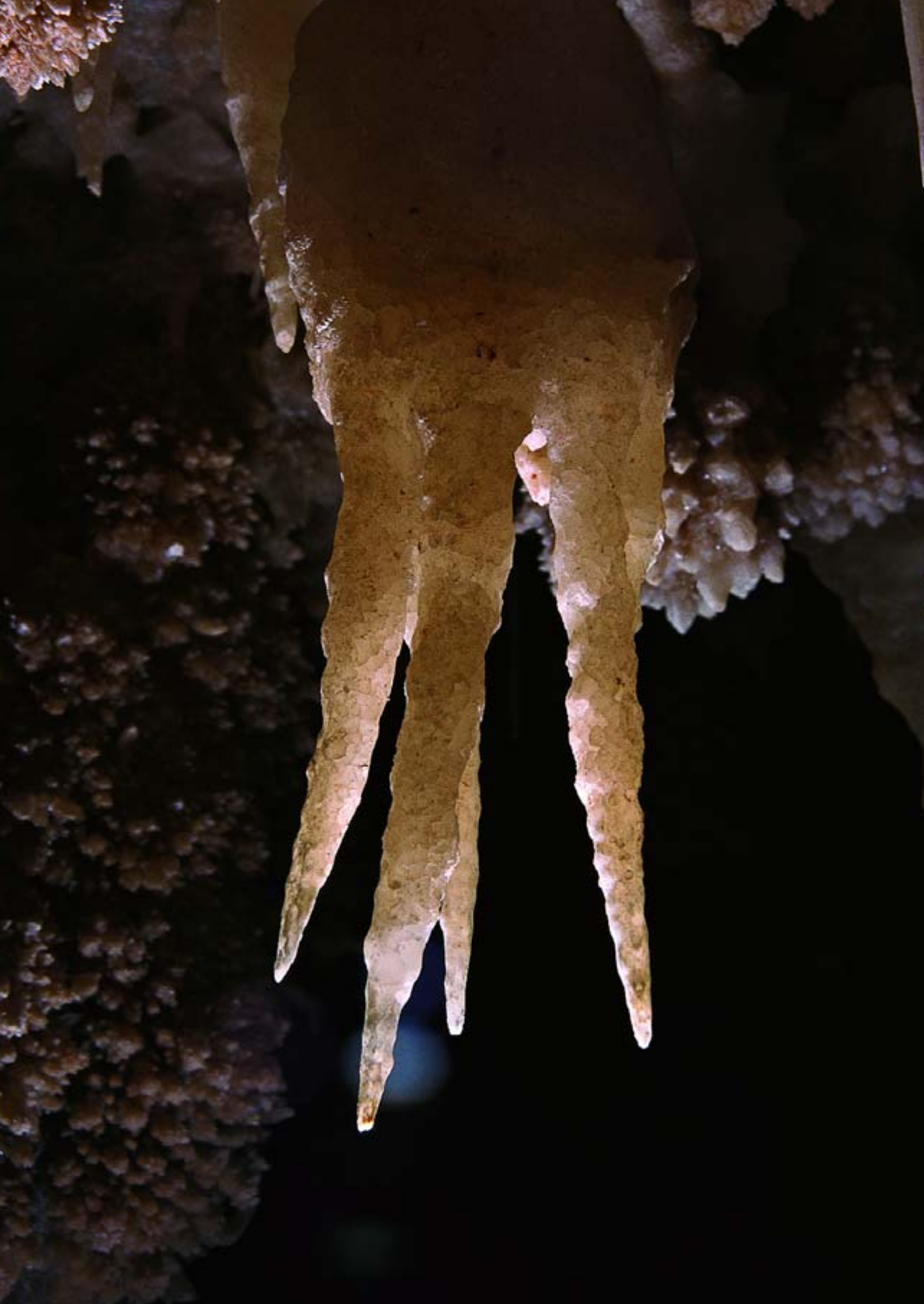
Ένας λεπτός καταρράκτης με έντονη κλίση μας οδηγεί στη συνέχεια σε μια νέα αίθουσα-πλουσιότητα διακοσμημένη με συνθέσεις από λευκούς ελικτίτες. Η οροφή της είναι εξαιρετική. Αναρίθμητοι σταλακτίτες δημιουργούν την εικόνα μιας πραγματικής κρυστάλλινης βροχής. Εκεί που τελειώνει η αίθουσα υπάρχουν στο δάπεδο συνεχόμενα "γκουρ" με διάφανο-αμόλυντο νερό.

Μετά απ' αυτή τη μαγεία της όρασης και της ψυχής- αρχίζουμε ν' ασχολούμαστε με πρακτικότερα ζητήματα. Φωτογραφικές μηχανές-

φλας με φωτοκύτταρα- τρίποδες- προεκτάσεις καλωδίων για πλάγιους φωτισμούς- μεγεθυντικοί φακοί για λεπτομέρειες- όλα αυτά βγαίνουν από τα σακίδια και αρχίζει η πολύωρη και επίπονη δουλειά της αποτύπωσης αυτού του φανταστικού κόσμου που υπάρχει γύρω μας. Οι ώρες περνούν μα εμείς δεν καταλαβαίνουμε τον χρόνο- δεν υπάρχει ήλιος ούτε μέρα και νύχτα σ' αυτό το υπόγειο παλάτι.

Πάντα σχεδόν το ίδιο συμβαίνει στο σκοτάδι των σπηλαίων. Ο χρόνος χάνει την έννοια και την σημασία του. Τα μόνα πράγματα που μπορούν να μας τον θυμίσουν- είναι κάποια ασυναίσθητη ματιά στους δείκτες των ρολογιών μας- η αίσθηση της δίψας ή κάποιο τσίμπημα στο στομάχι από την πείνα.

Η επιμονή κι η σχολαστικότητά μας κατά τη διάρκεια της φωτογράφισης μας φέρνει στην ανακάλυψη ενός νέου περάσματος- που μας οδηγεί στο τρίτο επίπεδο του σπηλαίου. Νέες εικόνες- νέοι διάκοσμοι- πρόσβαση δύσκολη με πολύ στενούς διαδρόμους- πολλά ανεβοκατεβάσματα- σε κάποια σημεία προχωράμε έρποντας. Στο τέλος όμως μας αποζημιώνει μια επιμήκης αίθουσα- πλούσια στολισμένη με κίονες και πολύμορφο σταλακτιτικό υλικό. Σε κάποια σημεία υπάρχουν γκουρ- κοιλόητες στο έδαφος με τόσο βάθος- που αποδεικνύει





Η σταγόνα του νερού που εισέρχεται στον διαπερατό ασβεστόλιθο εξατμίζεται (3) εναποθέτοντας υπό μορφή δαχτυλιδιού μικρή ποσότητα κρυσταλλικού CaCO_3 -με την συνεχή επανάληψη του φαινομένου δημιουργούνται οι σταλακτιτικοί σχηματισμοί το σχήμα των οποίων εξαρτάται από την ταχύτητα ροής- τις ιδιόμορφες δυνάμεις.

Τα " κοράλλια " των σπηλαίων- παίρνουν μορφή από την θραύση των σταγόνων κατά την επίστρωση του ιζήματος με συστατικά (5) αραγωνίτη και ασβεστίτη. ►

την έντονη σταγονορροή που υπήρχε στο σπήλαιο στις παλαιότερες εποχές- παράγοντας που συνετέλεσε άλλωστε στη δημιουργία τόσο μεγάλης και ποικίλης εναπόθεσης υλικού- σε κάθε τμήμα του σπηλαίου.

Η ώρα της επιστροφής πλησιάζει- η αποστολή μας έχει ολοκληρωθεί. Η απόφαση της εγκατάλειψης ενός τέτοιου υπόγειου παλατιού δεν είναι εύκολη. Πρέπει όμως να

επιστρέψουμε- οι φίλοι μας μας περιμένουν για ν' ακούσουν τις εντυπώσεις μας και αργότερα να θαυμάσουν το υλικό και τις εικόνες που μας χάρισε το σπήλαιο.

Πριν επιστρέψουμε στην επιφάνεια της γης καταγράφουμε για άλλη μια φορά τις ενδείξεις στα όργανά μας. Στο θερμόμετρο η θερμοκρασία είναι σταθερή στους 16ο C- ενώ το υγρόμετρο δείχνει υγρασία 85%. Το επίμηκες αυτό σπήλαιο εμφανίζεται ως διάκλαση με μια διαδρομή 300 περίπου μέτρων και επιφάνεια που δεν ξεπερνάει τα 1000 τετ. μέτρα. Λόγω της θέσης του κάτω από το ύψωμα του λόφου μας θυμίζει την εποχή της ορογένεσης- τότε που- εξαιτίας των συχνών ανόδων και καθόδων της επιφάνειας της γης και άλλων τεκτονικών φαινομένων- πάρα πολλά τέτοια ρήγματα (διακλάσεις) δημιουργήθηκαν. Σε μερικά σημεία του σπηλαίου δεν υπάρχει ένδειξη σταγονορροής- πράγμα που δείχνει- ότι οι συγκεκριμένες αίθουσες βρίσκονται σε ηλικία γήρανσης. Κάποτε όμως οι εποχές των τροπικών κλιμάτων και των παγετώνων έδρασαν καταλυτικά. Τα πλούσια αποθέματα νερού που υπήρχαν τότε κατέρχονταν στο σπήλαιο παρασύροντας αργά-αργά με την διαλυσιγενή τους δράση ασβεστολιθικό υλικό από το υπερκείμενο έδαφος. Και έτσι η φύση με το





αστείο μεράκι της στο πέρασμα του χρόνου- δημιούργησε αυτό το υπόγειο αριστούργημα.

Τώρα όμως το υπερκείμενο ύψωμα με την χαμηλή βλάστηση και το σκληροτράχηλο από ασβεστόλιθο έδαφος της Μάνης (που εδώ- όπως έλεγε ο Βρεττάκος- "συναντάμε το ερωτικό σμίξιμο του ήλιου και της πέτρας")- δεν είναι το ίδιο όπως παλιά. Η εποχή του θερμοκηπίου είναι ήδη γεγονός και πολλά από τα σπήλαια θα φτάσουν σε πρόωρη γήρανση και θα πάψουν να εξελίσσονται. Είναι υποχρέωση όλων μας να σεβαστούμε και να προστατέψουμε όσο μπορούμε τα μνημεία αυτά της φύσης- που είναι μοναδικά και ανεπανάληπτα.

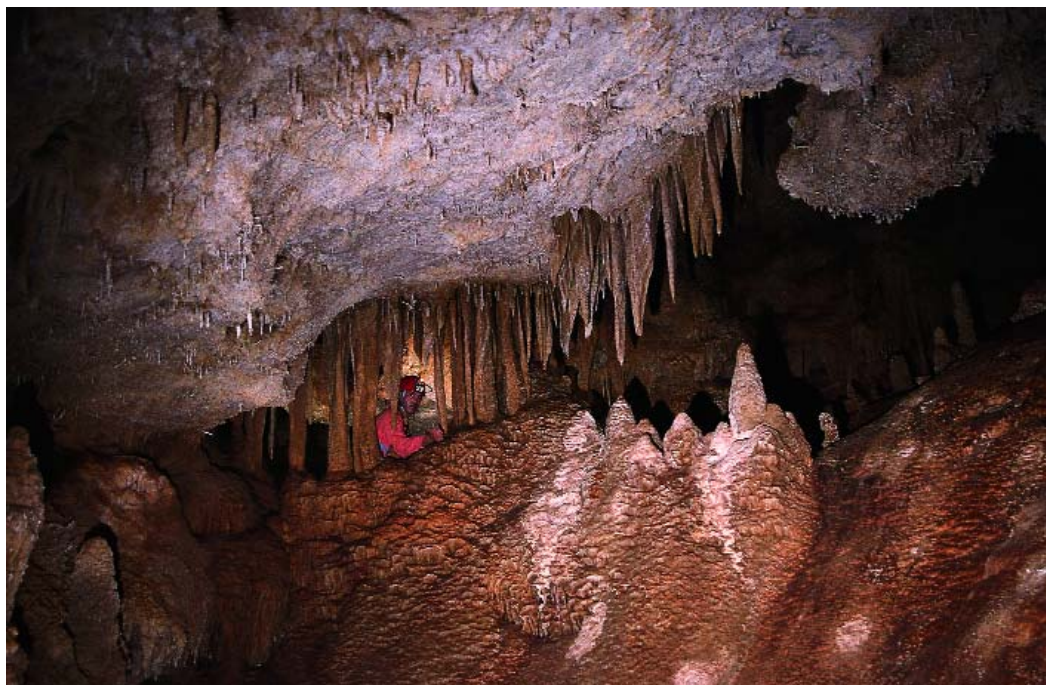
ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ερχεται η στιγμή της ανόδου- με την κατακόρυφη αναρρίχηση στο σπηλαιολογικό σχοινί. Είναι ήδη 7 το απόγευμα- από το πρωί που μπήκαμε στο σπήλαιο έχουν περάσει πολλές ώρες- οι άνθρωποι που μας περιμένουν δεν κρύβουν την ανησυχία τους. Η μεγάλη αυτή μέρα- που μας γέμισε με τόσες συγκινήσεις- κλείνει με τον καλύτερο τρόπο. Γινόμαστε όλοι μια μεγάλη χαρούμενη παρέα και απολαμβάνουμε ως αργά το υπέροχο

Ο σπηλαιολόγος Α. Τσεκλένης σε μια εντυπωσιακή αίθουσα όπου η οροφή καλύπτεται από βοτρυοειδείς σταλακτίτες ενώ στο δάπεδο η εναπόθεση κρυστάλλων ανθρακικού ασβεστίου φαντάζει σαν "λευκός καταρράχτης"

δείπνο που παρέθεσε ο οικοδεσπότης μας- ο Λυκούργος Γαϊτανάρος- με άφθονα στοιχεία της τοπικής κουζίνας: Μανιάτικα "σύγκλινα"- άγρια χόρτα απ' τις πλαγιές του Ταύγετου- γαρδουμπάκια- κόκορα με μακαρόνια και εύγεστο κρασί- που αναπληρώνουν ιδανικά όλη την ενέργεια που καταβάλαμε στην πολύωρη προσπάθειά μας.

Η συνέχεια έχει ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Το επόμενο Σάββατο- στις 2 Δεκέμβρη του 2000- είναι η στιγμή για να έρθει στο φως και να παρουσιασθεί- όλο το υλικό μας απ' το σπήλαιο. Η μεγάλη συνεδριακή αίθουσα στο ξενοδοχείο "Φαραί Παλλάς" είναι κατάμεστη. Στην πρώτη θέση κάθεται η "Μητέρα" της σπηλαιολογίας στην Ελλάδα- αείμνηστη Άννα Πετροχείλου- εξερευνητριά και νονά του σπηλαίου του "Λυκούργου". Παρόντες ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ.



Η γαλήνη του υπόγειου λαβύρινθου μέσα στο απόλυτο σκοτάδι- ενώ η δημιουργία συνεχίζει να συντελείται με πρωταγωνιστές την πέτρα το νερό και τον χρόνο.

Χρυσόστομος- ο Βουλευτής κ. Παπαβασιλείου- ο Νομάρχης κ. Δράκος- ο Πρόεδρος του Δημ. Συμβουλίου του Δήμου Καλαμάτας- ο Δήμαρχος Αβίας κ. Μπασάκος- ο Πρόεδρος του τοπικού συμβουλίου Δολών κ. Γιαννέας- ο Πρόεδρος της Ε.Π.Ε.ΑΝ κ. Μερδενισιάνος- ο Πρόεδρος του Συλλόγου "ΑΕΤΟΣ" κ. Ρωμανός- εκπρόσωποι φορέων και υπηρεσιών της περιοχής και πλήθος κόσμου. Τηλεγραφήματα στην εκδήλωση στέλνουν ο Υφυπουργός Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. κ. Νάσος Αλευράς- και η Διευθύντρια της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας και Σπηλαιολογίας του Υπουργείου Πολιτισμού κα Βασιλοπούλου. Ο Δήμος Αβίας τιμά με αναμνηστική πλακέτα την Άννα Πετροχείλου και όλη την ερευνητική ομάδα- που κατέγραψε το σπήλαιο.

Τα φώτα σβήνουν- η προβολή των διαφανειών αρχίζει- κάθε τόσο ακούγονται από τους θεατές επιφωνήματα έκπληξης και θαυμασμού. Ακολουθεί η προβολή της βιντεοταινίας-

γεμίζει η οθόνη με εικόνες απίστευτης γοητείας. Ξαναζούμε στιγμή προς στιγμή την πολύωρη εμπειρία μας- ακόμη κι εμείς μένουμε έκπληκτοι από τις εικόνες που αντικρίζουμε. Δεν έχουμε πια καμιά αμφιβολία- το Σπήλαιο του "Λυκούργου" Δολών του Δήμου Αβίας- είναι ένα από τα ομορφότερα σπήλαια- που έχουμε συναντήσει στα χρόνια της σπηλαιολογικής μας εμπειρίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ενα σχεδόν χρόνο αργότερα- στις 20 Οκτώβρη του 2001- ξαναβρισκόμαστε και πάλι στην φιλόξενη αίθουσα του ξενοδοχείου "Φαραί Παλλάς". Είναι μια μεγάλη εκδήλωση που διοργανώνει η Πανελλήνια Ένωση Γυναικών Μάνης. Γίνεται προβολή διαφανειών από σπήλαιο- φαράγγια- Μάνη και Ταύγετο και παρουσιάζεται το νέο περιοδικό της Καλαμάτας "ΜΑΝΗ χθες- σήμερα- αύριο"- καθώς και η διαδικτυακή Μάνη (<http://www.mani.org.gr>). Παρόντες τη φορά αυτή είναι και ο εκδότης του περιοδικού ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ- Θεόφιλος Μπασγιουράκης μαζί με την διευθύντρια του περιοδικού- Άννα Καλαϊτζή- που έχουν ταξιδέψει όλη αυτή τη μεγάλη απόσταση από τη Θεσσαλονίκη-





Η φωτογράφιση του σπηλαίου είναι μια δύσκολη και επίπονη διαδικασία καθώς τα μηχανήματα μεταφέρονται από δυσπρόσιτα περάσματα- χάσματα- υπόγεια νερά και κάθε φορά πρέπει να συσκευάζονται για προστασία.



ειδικά για την εκδήλωση.

Το επόμενο πρωί της Κυριακής 21 Οκτώβρη- τα βήματά μας μας οδηγούν και πάλι στην είσοδο του σπηλαίου του Λυκούργου. Οι φίλοι μας από τη Θεσσαλονίκη- ο Δήμαρχος Αβίας Παναγιώτης Μπασάκος- ο Ηλίας Γιαννέας κι ο Απόστολος Τσεκλένης μας συνοδεύουν ως την είσοδο. Εμείς- με τον Γιώργο Μακρή και τον Γιάννη Κυριακάκη- επιχειρούμε μια δεύτερη κατάβαση. Ο νους μας πάει πίσω- στην πρώτη εξερεύνηση του σπηλαίου- που έγινε υπό την εποπτεία της Άννας Πετροχείλου. Και σκεφτόμαστε- πόσο μεγάλος είναι ο ενθουσιασμός και πόσο έντονα τα συναισθήματα του εξερευνητή- που τα μάτια του αντικρίζουν για πρώτη φορά ένα τέτοιο θέαμα.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Κάθε φυσιολάτρης που ενδιαφέρεται να μάθει περισσότερα για την Σπηλαιολογία και πάρα-πολλά Ελληνικά σπήλαια- μπορεί να επισκέπτεται την ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.mani.org.gr/kofinas> ή να έρθει σε τηλ. επαφή με τα γραφεία του ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο. (Σπηλαιολογικός Έλληνικός Εξερευνητικός Όμιλος) στο τηλ. 01/6438308- στην διεύθυνση- Λεωφ. Αλεξάνδρας 83.

Η αποσθρωτική ενέργεια των βρόχινων νερών σε ασβεστολιθικό πέτρωμα και η μετ' έπειτα συνέ- νωση των κοιλωμάτων και τον διαδρόμων που διανοίχτηκαν- από την ροή των υπογείως κινούμενων νερών συνετέλεσαν στην δη- μιουργία (6) του σπηλαίου με μια μηχανική και χημική διεργασία που συντελείται από το Πλειστό- καινο εδώ και χιλιάδες χρόνια.

Στα βαθύτερα τμήματα του σπη- λαίου υπήρχαν νυχτερίδες. Καθώς επίσης και δολιχοπόδα- σπηλαιό- βιος οργανισμός είδος εντόμου- που προσανατολίζεται με τα αισθητήρια όσφρησης και αφής που διαθέτουν οι μεγάλες κεραίες του μια και οι οφθαλμοί του έχουν υποπλαστεί από απόλυτο σκοτάδι του σπηλαίου και είναι τυφλό. Κατατάσσονται στο σύστημα (7) Schiner-Racovitza σύμφωνα με ορισμένα μορφολογικά και οικο- λογικά κριτήρια οι μεν σαν τρω- γλόξενα (Habitual Troglonexenes)- τα δε σαν τρωγλόφιλα. ►

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- (1) ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ Λακωνικά- xxvi - ΚΟΥΓΕΑΣ ΣΩΚ. Συμβολαί στην ιστορία και τοπογραφία της ΒΔ Μανης -περιοδ. "Ελληνικά" ετος ΣΤ' - τεύχος 2 (μελέτη)
- (2) MERDITH M.-MARTINEZ D. Vertical caving '86
- (3) MOORE G.W. The origin of helictites- 1954
- (4) GEIGER R. The climate near the ground- 1966
- (5) SIMMONS G-BELL P. Calcite-aragonite equi- librium- 1963 - MURRAY J.W. The deposition of calcite and aragonite in caves- 1954
- (6) WARWICK G.T. Rim stone pools and associat- ed phenomena- 1952
- (7) FORD T.D. Structures in lime stones affecting the initiation of caves- 1971 ΜΕΛΕΝΤΗΣ Ι. Γεωλογία.

